

Redactiunea

se afla in

Strat'a lui Leupoldu Nr. 44.

Scrisorile nefrancate nu se primescu decatu numai de la correspondintii regulari ai „Federatiunii.“ Scrisori anonime nu se publica. Articlii trimisi si nepublicati se voru arde si numai la cerere espre sa se retorna.

FEDERATIUNEA

Diurnalul politicu, literariu, comercialu si economicu.

Appare Joi-a si Dominec'a.

Invitare

de Prenumeratiune la diariulu

FEDERATIUNEA

pre cursulu annului 1875.

Conditiiunile de prenumeratiune romanu ale de pana acum. — Onor. cetitori sunt rogati a se insinua de tempurulu si in totalmplarea in primele dille alle lui Ianuaru, ca-ci insinuarile intardiate causa multe incurcature in tiparirea adresseloru si in speditiune. — DDi restantiari sunt rogati sa se refu detori'a, ca ci altmintre: si prestetotu cu restantie permanenti, neci Redactiunea nu pote plini cu accuratetia detorintiele alle. — In timpulu absentiei Redactorului au ivitu irregularitati in speditiune, DDi reclamanti se binevoiesca a insemna nrii ce au primitu, ca se li-se pote transmite, ca deca in lips'a nriloru superfluu nu s'ar poté, li-se-va scrie bunu inante pre an. viii.

Redactiunea.

B.-Pest'a, 2 Jan. 1875.
21. Dec. 1874.

Diariiele d'in Ungari'a atatu celle scrise in limb'a magiara catu si celle scrise in limb'a nemtiesca, fara osebiere de partita saluta annulu nou cu lamentatiuni cari sunt resunetulu despectatiunei publice ce s'au incuibatu in tote clasele poporatiunei d'in caus'a calamitatiloru de totu felulu ce au coplestut tierr'a. De si greulu situatiunii insupportabile parc a se manifesta numai de la trosculu cellu ominosu in toce era cu titulu pare a fi ajunsu pana la ossu numai de unu annu in coce, reulu inse dateza de mai multu timpu si a nume de la 1869 candu incepu a se ivi bol'a cea grea, deficitulu in economi'a nationale a tierrei. Peccatulu bellu neertatu allu omeniloru de statu ai Ungariei este. d'a nu fi recunoscutu indata reulu, séu deca l'au si recunoscutu nu s'au appucatu numai decatu de cura radicala ci, ca descantatorii s'au servitu de mediuloce palliative adica medicamintele au fostu mai relle decatu bol'a. Acum dupa ce reulu ajunsu aproape incurabilu, ce mirare ca omeni de statu cari eri alalta eri inca sustieleanu ca reulu nu este atatu de mare, ca se nu se pote vindecá prin ore cari operatiuni financiarie camera numai se voteze voinesce la imprumuturi decatu cari mai scumpe neci Turci'a au contrage, — asta-di se muncescu in lamentatiuni femeesci si meditatiuni a sup'ra tristei sorti ce asesta tierra si mai alessu natiunea magiara de nu va aduce olocauste. Natiunile cari au apususu lassara urme straucite despre existintia loru cea gloriosa, dar natiunea magiara, — dicu acesti sicofanti, — are sciú se conserve tierr'a una mieie de anni, va perí cu rusine nepotendu assá dupa sine neci o urma de marime. Nu va potiéntia patriotismulu seu pana la nebeneficiatiune. — Tote ar fi bune si sine deca numai acei-a ar sufferi cari peccatuitu, deca numai acei-a ar rebuf se adduca grellele sacrificie, cari nguru au explotatu tote beneficiele tierrei inconvenientulu celle mare este, cei nevinovati cei despoiati de drepri si impilati in tota privintia prin si mediuloce artificiali trebue si ei

sé suffere im prouna, ba mai greu, si sé sacrifice mai multu, pentru ca sunt mai multi la numeru.

Ca sé vedea cetitorii nostri marimea reului si sé pota appretia marimea sacrificiiloru necessarie spre curmarea acestui reu vomu insira unele date, cari asta-di ni-le adducu insi-si lamentatorii par' ca nu le-ar fi cunoscutu mai nainte. séu ca le tainuira de frica sé nu se inspaimante tierr'a de calamitatea imminente. Ecce situnea economica natiunale a Ungariei. La 1869. importulu Ungariei au fostu cu 79 millione mai mare decatu esportulu, era greutatea detoriei de statu era si atunci destullu de marisiora. In annii urmatori inse reulu inainta progressivu. La 1871 importulu intrecea cu 115 milione esportulu crescandu totodata si detori'a statului, in urma la 1872 facia cu esportulu de 313 millione, se arreta importulu cu 488 millione va sé dica tierr'a sufferi era unu deficitu de 175 millione. Despre diferintia d'in an. 1873 si 74 datele lipsescu treb ue inse ca sunt inproportione progresiva infioratoria. Totu asia crescura si interusurie (cametele) detoriiloru de statu, catu asta-di sarcin'a loru anuale trece preste 70 millione. Este a se mai adauge ca garantarea interusuriiu caliloru ferrate care la 1869 facea numai 826,000 fl. annuali asta-di ingreuna bugetulu statului cu 15 milione fl. spesee annuali era-si summilitia frumoseca, ce mai tota se stracora in punga striniloru trecandu departe fruntariile tierrei. — Summ'a capitalieloru straine elocate in tierr'a ung. nu se pote cunosce dar cametele dupa aceste capitale sunt considerabile, ca-ci harthiele ipotecari alle instituteloru de bani mai tote sunt elocatu in strainetate. Acum adunandu acesti factori principali, cari scoate banii din tierra, deficitulu annualu in cumpen'a economiei de statu face 250 millione fl. (jumetate miliardu lei n.) adica atatu-a trebue sé plateasca strainiloru tierr'a ung. — Fiindu ca summ'a baniloru ce se afla in cursu cu pucinu este mai mare decatu acesta summa, urmeza ca tierr'a, ne potendu platf aceea summa anuale de 250 mill. d'in allu seu este nevoita a recurge la imprumuturi grelle séu a instraina averea sa capitala. Neptendu-se transmite strainiloru creditoru bani gata se tramitu: obligatiuni de statu si totu felu de harthie, era candu neci aceste nu ajunge se vendu mosiele statului in astfelu de impregiurari, candu Ungari'a ambla cersindu séu vinde *usur'a* trebue sé se urce era pretiulu realitatiloru trebue sé scadia. — Daca Ungari'a in annii mai d' inante capeta lesne bani, caus'a era spiritulu de speculatiuni ametitorie carorulu-a puse capetu trosculu, inevitabil'a urmare, a totu ce este silitu si artificialu, — asta-di tierr'a e redusca la isvorele salle proprie si in lips'a acestorulu-a, la sfortiare, ce domni de la potere a botezat'o patriotismu. Acest'a este icon'a situatiunei, ereditatea anniloru trecuti, cu care intramu in annulu nou. — Cu tote aceste nu ar fi de desperatu deca omenii de statu ai Ungariei ar cerca de aplice cur'a radicala nu la patriotismulu fortiatu, adica nu totu la pung'a celloru storsipana la medua, ci la infrenarea consummatoriloru improductivi junghiandu odata pre nesatiosulu Molocu.

Provocare.

Nr. 280—184

Pr. 214

Adunarea gen. a Asociatiunei transilvane, tienuta la Dev'a in 10—11 Augustu 1874. prin conclusiunea sa de sub Nr. prot. XXX. a insarcinatu pre comitetulu Asociatiunei, ca sé procure de la toti Redactorii romani ciscarpatini, cate unu esemplariu completu d'in diariiele redactate de Domni'a loru, seu incatu acelle nu le-ar possiede, sé se invite acei Domni, cari possiedu esemplaria complete, c'a sé] le dee pre seam'a Asociatiunei, seu gratuitu seu pre langa are-si care remuneratiune din capitulu speselorulu neprevediuti.

In urmarea amentitei conclusiuni, comitetulu prin charti'a s'a d'in 15 Septembrie, a. c. Nr. 214. s'a adressatu de padretulu catra Domni Redactori ai diareloru romane ciscarpatine, in obiectulu cestionatu dar' pan' in presente, numai d'in partea unei Redactiuni a primi u insciintierea, ca nu possiede esemplaria disponibile d'in respectivulu diariu (a so vedé protocolulu siedintei Comitetulu d'in 10 Novembre a. c. § 134.)

Deci spre a satisface mai departe si partii a dou'a din amentit'a conclusiune, cum si in urmarea decisiunei comitetulu d'in 15. Septembrie, a. c. §. 114, venimu a ne adressa prin acest'a in specie, catra toti acei Domni, cari possiedu esemplaria complete din unulu seu mai multe d'in diariiele romane ciscarpatine, seu de la prim'a apparere a acellorulu-a, seu pre unu periodu de mai multi anni, cu acea fratiesca rogare, ca sé binevoiesca a ne incunoscienti in cellu mai scurtu tempu, in scrisu despre acea impregiurare, cum si a se dechiará cu acea ocaziune, deca suntu applicati acelle a le offeri gratuitu pre sam'a Asociatiunei, seu pre langa ore-care remuneratiune, indigfandu totu-odata in easulu d'in urma, si cuantulu acellei remuneratiuni.

De la Comitetulu Asociatiunei transilv. Sabiu, in 20. Decembre, 1874.

Jacobu Bologna,
v. presiedinte.Joanne V. Russu,
Secret. II.

Diariulu oficiale publica urmatorulu

Concursu

la posturile de notari publici sistemisate prin ord. minist. de just. data in 17. Dec. 1874. Nr. 4164.

Nr. pres. 4165, Concurrentii sé reflecteze la urmatoriele:

1. Sé arrete ca possiedu calitatile prescise in §. 2. respectivu §. 211. a legii despre notar. publ.
2. Cei ce dorescu sé capeta autorizatiunea de a poté face documinte si in alte limbe, — a fara de cea oficiale, — sunt indetorati a cere acest'a epressu documentandu deplin'a cunoscentia a limbei respective.
3. Recursele se voru substerne prin acellu tribunalu reg. in allu carui cercu se afla postulu de not. publ. ce este a se supleni. — Recursele celloru ce occupa officie publice se voru substerne prin capulu officiuului loru,
4. Terminulu pentru substernerea recurselor este de 4 Septemane, socotindu-se de la a tr'a publicatiune a concursulu apparutu in diariulu oficiale. *)
5. Cellu ce recurge pentru doué séu mai multe locuri cu intentiunea, ca de nu

*) Adeca pana la 17. Ianuaru, 1875. st, n.

Pretinulu de Prenumeratiune:

Pre trei lune 3 fl. v. s.
Pre siece lune 5 „ „ „
Pre annulu intregu 10 „ „ „

Pentru Romani'a:

Pre an. intregu 30 Fr. = 30 Lei n.
Pre 6 lune 16 „ = 16 „ „ „
Pre 3 — 8 „ = 8 „ „ „

Pentru Insertiuni:

10 cr. de linia, si 30 cr. tacs'a timbrala pentru siece-care publicatiune separata. In loculu deschisu 20 cr. de linia. Unu esemplariu costa 10 cr.

ar fi numitu pentru loculu cerutu in petitiunea prima, va primi eventualminte allu doile, respectivu allu treile, etc. afflandu-se aceste posturi pre territoriu differiteloru tribunale, recoursele se voru substerne separatu la fia care tribunalu, era documintele allaturate totu in atate esemplarie (copie) legalisate. (Unu felu nou de contributiune. Red.)

B.-Pest'a, 17. Dec. 1874.

Teodoru Pauler,
ministru de just.

Appellu fratiescu

catra cluburile membriloru rom. ai comitetorulu municipali si catra intrega intiellegentia romana d'in Transilvani'a.

Annulu, ce bate la usiele nostre, se preannuncia cu eviniminte sociali-politice nu neimportanti pentru romanimea, d'in Ardealu, cu eviniminte, ce pretindu grige tempuria d'in partea buniloru patrioti si credintiosiloru fiii ai natiunei rom. —

Tempulu alegerei deputatorulu dietali se apropia, nou'a lege electorala, art. XXXIII. d'in 1874, este santiunatu despusetiunile ministeriali sunt facute in acea privintia, ca sonserferea alegutoriloru indereptatiti pre basea amentitei legi in tote municipiele sé se termine inca in Ianuaru st. n. 1875. asiá catu acumu in Martiu—Aprile acellui-a-si annu pre une locuri se voru si face alegerele dietali.

Restempulu dara, de carele potemu dispune pentru pregatirile neapperate, e forte scurtu, de totu scurtu in asmenare cu ponderositatea actiunei, ce ne accepta. Cu atatu mai neertata e detorintia fia-caru romanu intiellegente si bine sentitoriu de a medita asup'ra lucrulu cu seriositatea cuvenita, de a contribuí cu poterile salle, ca poporulu romanu d'in Transilvani'a, se icoe, — cu respectu la vitalea cestiune a legiloru dietali si-a legelatiunei intre angustele margini ce-i sunt trasse — una tienuta pre catu de folositoria binelui comune si interesselorु salle, pre atatu si correspondietoria demnitatii si insemnatei lui in acesta tierra.

D'in asmeneni consideratiuni clubulu membriloru rom. ai congregatiunei comitatului Cosiognei in siedintia sa de la 21. Decembre a. c. dede subscrissulu seu comitetu cu privire la prea momentosa affacere d'in vorba, duplice insarcinare.

Antaniu, comitetulu clubulu se instrueze, sé provoce cu totu adinsulu pre intiellegentia rom, d'in comitatu, pre preuti, notari cercuali, docinti si alti carturari, ca acesti-a sé porte grige neadormita pentru ca romanii indereptatiti in sensulu §§-loru 1—9, 108 si cei-alalti paragrafi respectivi ai art. XXXIII. d'in 1874, sé fia toti pana intr'unulu inscissi ca alegatori. Acest'a cu atatu mai vertosu cu catu redicarea censului electoralu transilvanu si asiá reduce tare numerulu alegatoriloru, si cu catu inriurintia alegatoriloru nu se marginesce numai la alegerea deputatorulu dietali, ci fiindu ca numai acei-a au dereptu la alegerea chiaru i a membriloru comitetorulu municipali, ba si alegibili de membri ai comitetorulu comitatensi sunt numai cei ce au dreptu d'a alege pre deputatii dietali, — infuintia cestiunatulu dereptu de alegere se estinde la nenumerate affa-

ceri municipali de acelea alle comitatelor, scaunelor, — districtelor si urbilor, ce stau in legatura strinsa cu interesele cotidiene ale poporatiunii de la sate. Interesele aceste ceru a fi apperate, pre câtu numai se pote. — Ast'a se recunoscù si decàtra natiunea rom. d'in Trani'a in trecutulu cellu mai de aproape, in togmai precumu se reconosece si in presinte si ast'a ne face se speràm, cà atari provocari si inviatiuni se voru fi facutu si facundu d'in partea toturor cluburilor membrilor rom. ai comitatelor municipali transilvane.

Multu mai delicata pentru natiunea rom. d'in Ardealu, si multu mai afundu taiatoria e a dou'a insarcinare, respectivu cestiunea relativa la propriele alegeri de deputati pentru diet'a pestana. Nie in prospeta memoria trista confusiune in carea venisse romanii ardeleni cu parerile si actiunile lor la ultimele alegeri dietatali. Atribuire-amu acea confusiune ori carei cause, fia evinimentelor politice suprindictorie, fia altoru descustari nostre prea tardic, fia altoru cercustari stangace, atât'a este si remane adevèru cà ad ar' fi peccatu nãiertatu sè recadem in errorea d'in trecut. In politeca devine fatale a comite a dou'a ora aceea si gressiela.

De aceea memoratulu clubu romanescu clusianu e de firm'a convingere, cà onorea alegatorilor romani transilvani poftece, cà ei sè-si prefiga asta data de cu bunu tempu tienut'a si attitudinea ce voru avè sè oserbe facia cu alegerile dietali prossime. Spre acestu scopu clubulu rom. prin josu semnatura comitetu i-ia libertatea de a propune: 1. ca in 15 Faurariu, 1875. st. n. sè se tiena la Alba-Julia (Belgradu) situata mai in mediloculu Trniei una conferintia romana spre statorirea tienutei Romaniloru facia cu prossimele alegeri dietali, 2. la acesta conferintia, pentru cà sè fia espressiunea dupa impregiurari câtu se pote mai fidele, si mai nealterata pre in voci nechiamate, a natiunei rom. d'in Trani'a, sè se tramita d'in fia care comitatu, scaunu si districtu totu camu dupa 30.000 locuitori romani câte unu deputatu, era d'in scaunesci, cu poporatiune rom. mai pucina de 30.000 inca câte unu deputatu (seau dupa alta chiaie si pre alta basa mai correspondictoria, stabilinda de aici in colo); deputatii sè se alega d'entre barbati romani locuitori in ori care coltiu allu patriei, sè se alega prin cluburile romane, respectivu prin membru rom. ai comitatelor municipali, standu altmintrenea in libertatea si a altoru barbati romani destinsi, fia d'in partile ungurene, de a concurre cu votulu loru consultativu la agendele cestiunetei conferintie; 3. convocarea conferintiei sè se faca prin barbati recunoscuti antes muani ai natiunei, si acea convocare sè se publice cellu multu pana in 20. Ianuariu, 1875. st. n. pentru cà in casu de nesperata traganare a convocarei sè se pota face inca la tempu passii necessari prin altii.

Poporulu rom. d'in Trania pre terrenulu vietiei constitutionali si de statu se affa de nou, ca Ercule la crucea (respanth'a) drumurilor. De la passulu nimeritu au nenimeritu, ce va face d'insulu la occasiunea prossimelor alegeri dietali depinde in mare parte, cà sortea lui politica sè se intorca spre mai bine, au cà pre unu altu ciclu de anni inaiute sè remana, totu asià de fatale, ba inca dora mai fatale de câtu in anni d'in urma. A alege inse pentru ellu si in numele lui callea cea nimerita, callea salutei si fericeiei, sunt chiamati aceia, pre cari d'insulu i-au onoratu si-onoreza necontentini cu increderea sa.

Intelligenti romani transilvani! Affacerea in carea ne adressàm cu tota iubirea si onorea fratiesca càtra voi, nu trebuie sè spunemu, cà e de suprema insemnitate in vietia unui poporu Tempulu urgiteza. Rspunderea in aintea ui Ddieu si a omeniloru jace pre umerii

nostri si numai pre ai nostri, respunderea neabsolvibile, deca noi de in nepe-sare peccatosa si pentru imparechiar, passiu si interesse personali, necumu se assecuràm si sè immultimu, inca amu periclitã cum-va si acelle emolumente sociali si politice, multe pucine, ce mosii stramosii nostri ni-le castigara cu atât lupte si sacrificia si cu atât abnegare de sine. Sè ne desceptàm si impulpàm dreptu acea cu una ora mai nainte. Sè ne punemu de cu bunu tempu in fruntea bunului nostru poporu, si sè nu-lu lassàm ratecindu ca oiile fora pastoriu. Sortea si interessele lui sunt si alle nostre. Blemu dara sè apperàm, pre terrenulu si intre marginile legci, cu barbatia si resemnatiune romanescã, ce e allu nostru; blemu sè dàm mana cu mana, cà alegerile prossime sè affe pre Romani deplinu pregatiti si in deplina solidaritate fratiesca!

D'in siedinti'a clubului membrilor rom. ai comitetului prefecturei Cosiognei. — Clusiu, la 21. Dec. 1874.

Presiedinte clubului *Alessandru Lazaru*, vice presiedinte *dr. Gregoriu Silasi*, cassariu *Gregoriu Chifa*, notariu *Victoru Russu*, membrii: *Ladislau Vaida*, *Gabriele Popu*, *Vasiliu Rosiescu*, *Lazaru Baldi*, *Ioane Petranu*.

Universitatea din Cernauti.

Cu decennie inainte de ast'a circumstã faim'a, cà in capital'a Bucovinei se va intemeia un'iversitate romanescã. — Scapandu Austri'a de furtun'a ce o impresurasse la an. 1848, famii'a Hurmusache si cei alalti fruntasi romani din Bucovina fura aceia, cari lucrara mai cu intetire pentru salutea publica a Bucovinei, si dreptu respansu la servitiile loru fù promisiunea de a redicã in Cernauti un'iversitate romanescã. Dar tempora mutantur; Austri'a cea chiamata pentru fericeia atãtoru popora s'a facutu in urma perfida; dupa ce Magiariloru li successe dualismulu, Austri'a deveni protectricea Nemtiloru si a Magiariloru; eelle-allalte popora au, cà si mai inainte, totu acea-si sorte trista, ma! dora mai dorerosã, cà-ce cu timpulu si civilisatiunea pretinde mai multu. Guvernulu cislaitanu, chiaru atãtu de fatalu pentru negermani, cà si cellu translaitanu pentru nemagiari, in sessiunea annului acestui-a a decisu cà sè infiinteze in capital'a Bucovinei un'iversitate germana, carea sè inainteze cultur'a germana, (mai nimeritu d'issu judana) in orientu, buna ora cà si cea d'in Strassburg spre occidentu. Germani'a e chiamata (asià sustienu optimistii germani) sè fia odata regin'a un'iversului, deci d'in tote poterile se lucràm pentru realisarea acestei massime, avemu in Bucovin'a si in provinciele vecine unu elementu energicu (judanii), cari ni-offerescu totulu pentru realisarea scopurilor nostre; n'avemu de câtu sè-i sustienemu din tote poterile, si atunci amu triumfat. Acest'a e procedur'a guvernului cislaitanu facia de Bucovin'a, aceste sunt fruptele, cari le secerã Bucovin'a de la protectorulu cellu nou acumu de aproape unu seclu.

Intrandu in interiorulu acestei cestiuni interessante si scrutandu causele, din cari s'a decisu Dr. Stremayr sè deschida la tomn'a venitoria numit'a un'iversitate, cu neglegerea totala a limbei romane, afflãm si aici, cà numai indiferentismulu Romaniloru Bucovineni lau potutu intari pre dlu ministru intru acestu passiu.

In Suceav'a se affla unu gimnasiu romanu gr. or., dar si acellu-a servesce germanismulu, cà-ce studiele tote se propunu in limb'a germana, si nu se affla unu spiritu energicu, unu romanu adevèratu, carele sè proteste in contr'a acestui passu ilegalu. Mai sunt apoi si alte institute romanesci, dar ca sè audi propunendu-se romanesc, neci vorba; mã! chiaru si in multe scole clementari se propune baiatulu romanu in limb'a germana, si romanasi nostri

tacu tacerea pescelui; nu vreu sè se strice cu guvernulu tierrei etc. Apoi sè se sfiesca ministrulu de passulu amintitu? Pre d'insulu l'a intaritu si mai multu in idea sa ablegatulu Tomasciucu prin vorbirea sa fulminante judanesca demonstrandu domniloru, cà numai cu limb'a institutiunii nemtiesca aru avè sensu un'iversitatea din Cernauti.

Ar' fi inca multe de insiratu, dar' sapienti sat! Noiscimu, cà nu s'a stinsu chiaru de totu romanismulu din fratii nostri Bucovineni, de si nu mai traiesce Pumnulu; speràm asià dara. cà cei chiamati se voru desceptã si nu voru lassã, cà dereptatea inca sè lovesca pietr'a fundamentalã a un'iversitatii infientiane.

Unele Reflexiuni.

In cestiuni de interessu publicu.

III.

Amiati in numerulu trecutulu obiectiunile ministrului de justitia, ce le redicasse in contra unei proce'ure noue pre bas'a verbalitatii nemediuloite.

Cãtra aceste obiectiuni au mai venitu si altele, mai vertosu din partea deputatulu Ludovicu Horvãth; asemene sofistice si nebasate.

Acestu domnu deputatu combate cu tota poterea sa oratorica sistemulu libellaticu, critica fòrte aspru inconveniintiele produse prin procedur'a civilã creata la annulu 1868. recunòce inas-si, cà Ungari'a s'a compromittatu càtu de bine cu aceea procedurã solintita inaintea lumei civilisate, deòrece sistemulu acceptatu la 1868. este unu mixtum compositum parte din procedur'a libellatica, parte din cea verbalã. O idea nefericita erã acest'a, încãtu o asemenea institutiune, precum insusi marturisesce, nu se pòte gasi pre tota fati'a parlamentulu. Cu tote aceste DSA din aceste premisse, spre mirarea intregi commissiuni, vine sè traga consecinti'a ciudatã, cà commissiunea totusi sè accepteze proiectulu novellariu allu Dlu Ministru, si regulandu mai vertosu remediile juridice (recursu, appellata) si competinti'a judetiloru, sè presenteze parlamentulu unu proiectu de lege, prin care ar' incetã încãtu-va starea cea abnorma de astadi.

Totu acestu D. deputatu recunòce in principiu, cà procedur'a nemediuloita verbalã este cea mai buna, cea mai corespondictore pentru de a scòte adevèrulu la lumina, dar' acest'a procedurã densulu deocamdata nu o pòte primi, parte pentruca ea consta fòrte multu, încãtu statulu n'ar fi in stare astadi sè primescã asupra sa o sarcina nouã, parte pentruca cu introducerea verbalitatii ar' trebui sè se faca schimbãri radicale in legea de nationalitate, si inca schimbãri de acelle, prin cari drepturile nationalitatiloru negressitu aru trebui sè se mai latesca si marcesca, ceea ce astadi aru fi cea mai nesocotita politica pre cont'a ideei de statu ungaru.

Abiã este de lipsa, sè si spunu Dlu Red. cà acèsta vorbire, ce a duratu peste o òra intrãga, a provocatu o discussiune fòrte agera, încãtu nici unulu dintre membrii commissiuni n'a remasu in deretru pentru de a luã parte la desbaterea acest'a interesanta.

In prim'a linea deputatulu *Emericu Hodossy* (deakistu) unu harnicu luptatoriu pentru institutiuni liberale, a vorbitu cu raru successu pentru introducerea verbalitatii imediate. Pana candu noi — dice intr'altete — nu vomu calcã in urm'a natiuniloru culte ale Europei pre terrenulu juridicu, pana candu noi nu vomu introduce procedur'a din Franci'a pre bas'a verbalitatii imediate, — ori câtu sè ne infrumsetiãm cu penele unui parlamentu constitutional, totu remanemu ceea ce amu fostu *retrogadi* si — *barbari moderni* cu institutiuni antidiluviane, si ide'a de statu ungaru va remanè si mai departe numai o — idea fromosa. Nu ide'a, ci fapt'a, cà avemu institutiuni salutarie, practice, si consolidarea poteriloru nostre pentru sustienerea institutiuniloru liberale, — va fi chiamata sè scape Ungari'a de ruin'a financiãla si morala,

Dupa densulu a urmatu *Michaile Bonanu*, *Ati'la Matolay* (stengaciu) si *Demetru Boncu* cari restornara din fundamentu tot obiectiunile Dlu Ministru si ale deputatulu Horvãth, desvoltandu-si totodata toti tre parerile lor si despre cestiunea de nationalitate,

Nu se potu acceptã obiectiunile Dlu Ministru, càci acele nici nu sunt seriose.

Sguduirea, ce s'ar intemplã la tribunalele superioare prin introducerea procedur'ei verbale, negressitu aru trebui sè urmeze, dar' daca ministrulu este unu barbat atãtu de iubitoriu alu paciã, încãtu prin reforme radicale si salutarie se teme a provocã chiaru si cea mai mica iritaciune la tribunalele supreme; atuncea haid' sè mculcãm, si sè dormimu cu totii mai pãtienti inca unu seclu intregu, cà-ci dormindu, nu suntemu in stare iritata, si apotemum visã in pace visurile cele mai frumoase despre ide'a de statu ungaru independente. Daca *sguduirea* ni-ar stã seriose in cale la introducerea unei procedur' verbale nemediuloite; atuncea trebuie sè abdicem odata pentru totdeun'a de reforme radicale, de si vedemu cu ochii din di ce merge, cà Ungari'a langa institutiunile ei de asta-di prin tote sferele vietiei nostre publice se apropia cu pasi gigantiti de total'a ruina.

Se dice cà nici judecarii nici advocatii nu cunosc, nu sciu ce este procedur'a imediata verbalã si cà justiti'a nostra aru nesuferibila pana candu judecatorii si advocatii s'ar dedã cu nou'a procedurã, — Dlu ministru a uitatu negressitu candu s'a pronuniatu in modulu acest'a, cà „omne initium durum, si cà verbalitate nemediuloita este deja introdusa la tote Tribunalele Ungariei in causele criminale. Inceputulu, de a fostu greu si in pretractarile criminale, dar' multamita domnului, pretotindem facem esperinti'a imbucuratore, cà poporulu, decandu la Tribunale tote causele criminale se pertracteã publice si dupa principile procedur' nemediuloite verbale aru mai multa incredere càtra justiti'a nostrã minala decãtu cum a avutu mai nãutu candu inculpatii se judecau cu eschiderea publiculu dupa actele si allegatele fiscalulu care insusi ca accusatoriu si ca parte litiganta facea parte de Tribunalu, erã de fatia si *influintiã totdeuna* la aducerea sentintiei. Si in urma. daca noutatea si necunoscerea procedur'ei verbale se pote privi de unu argumentu seriosu: atuncea noi negressitu trebuie sè remanemu si mai departe la Zopfulu de pana acuma, cà-ci ori-cand amu dori introducerea unui nou sistemu totdeuna vom dã de acesta mica greutate. Dar de alta parte argumentarea Dlu ministru, daca s'ar potè primi, ea aru fi fòrte periculoasa chiaru si pentru intrega omenime deorece ea pentru temerea, cà omenii cu grese voru impreteni cu o institutiune nouã, ar inchide calea *desvoltarii* omenesci pentru totdeun'a in tote ramurile sciintielor.

Fie cà 2—3 ani vom dã de greutate in procedur'a verbalã, fie cà pana atuncea justiti'a nostra va fi si mai nesuferibila decãtu asta-di: dar' baremu atuncea dup greutatele inceputulu justiti'a nostra in tot tier'a ma si peste marginile Ungariei va avè respectu si cu poteri intenerite va stabili siguretatea persoanei si a averilor cetatienesci. Acesta transactiune mica va fi resplatita de mii si mii de ori mai tardiu indata ce am trecut prestegreutatele inceputulu.

Celu mai pouderosu argumentu ni se pare a fi dintre tote, cà starea financiãla Ungariei n'ar potè suportã sacrificiele bãnale, ce s'ar recere la introducerea procedur'ei verbale. Atãta este chisru si adevèratu cà la supremulu Tribunalu (Curi'a reg.) n'am avè lipsa de 78. judecatori si asi mult aru trebue sè fie asiedati in disponibilitate cu intregulu salariu allu lor, ori sè fie pensunati cu mai puciena suma anualã, er' pre judecatorii de la prim'a instantia negressitu aru trebui sè-i sporimu, prin ce firesce in budgetulu justitiei s'aru arãtã óresicare diferentia.

Acestu argumentu inse nu se bazeazã pre date positive; este numai o combinã simplã, pre carea nu potemu zidi cu siguritate. Pentru de a se potè apretiu din

fundamentu acestu argumentu negressitu gravu: nu trebuia înainte de tôte s'aveu la mâna unu calculu detaiatu despre aceea: câtu aru constá justiti'a Ungariei in viitoriu cu introducerea verbalitatii? câte tribunale de prim'a si de a doua instantia s'aru recere? câtu plata aru avé s' capete judecatorii? câtu cheltu-la se recere pentru instruirea localitatilor? Pana candu D. Ministru despre tôte aceste nu face unu sumptum, proiectum, pana candu nu dovedesce cu cifre, câtu de mare aru fi diferenti'a banala intre aceste doua procedure: s' ne ierte, daca aceste'a argumentare nu o potemu primi de bani buni. Positu chiaru, cá spelele justitiei se voru urca: daca e vorba numai de o diferenti'a de sute de mii, ma chiaru de unu milionu de florini la anu, — atuncea noi suntemu de firma convingere, cá publiculu in-tre gu, care cere ajutoriu de la organele justitiei pentru o justitia mai buna mai grabnica si mai sigura bucuosiu va plati cu câte-va procentu mai multu in timbru ori in tace, decâtu ce platesce asta-di, prin urmare acelu plus, ce aru resultá din introducerea verbalitatii, n'aru pune mai mare sarcina asupra sumeriloru statului, decâtu ceea ce o suportá astadi pentru justiti'a presinte.

In urma: lapedatu-a statulu si pana acum, lapeda inca si astadi nu mii, ci milioane de florini pentru lucu si pentru lucruri de nimic'a — de ce deci n'aru poté sacrificá câteva sute de mii de florini, ori chiaru si unu milionu pentru panea nostra cea de tôte dilele, pentru o justitia prompta. Justiti'a buna este bas'a inavutirei publice este murulu celu mai tare pentru asigurarea averei si vietiei nostre este chiaru potélatulu ordinu bune si a libertatii civile in ori care statu; si totu-si atátu de putiona ponderositate are justiti'a la conducatorulu afaceriloru justitiarie, încátu nu si-a luatú nici atát'a ostenele pentru regenerarea justitiei nostre celei miserabile ca s' face unu calculu aproximativu despre budgetulu noi procedure verbale?! Tristu lucru acest'a mai vertosu atuncea candu creditulu publicu alu Ungariei este immormmentatu in mare parte prin justiti'a nostra cea deplorabila.

Candu cu aceste si cu asemene argumentari temeinice fu combatutu Dlu ministru si L. Horvath: conticuere omnes, in-tentique ora tenebant; n'aveau ce se raspunda decâtu s' taca, si s' încece imputarile cele grele ce li se aruncare in facia prin deputatii mentionati.

Despre ultimulu argumentu allu Dlu Lud. Horvath, despre nationalitati fiindca acesta cestiune si pre noi romanii multu ne intereseza, — in numerulu venitoriu.

Processulu Arnim.

Onoratii lectori avura ocaziune a vedé gravaminele, cari le-a redicatu procurorulu de statu in numele officiuului affaceriloru straine pentru ca se umileasca pre contele Arnim. Pentru explicarea mai detaliata a cestiunei, preitemu urmatoriele despre politica lui Bismark.

Dupa caderea lui Napoleon la Sedan si dupa ce patriotii cei mai mari ai Franciei nu potura alunga din tierra locustele prussace, Bismark a storsu de pre pielea Franciei 5 miliarde si doue provincie frumose. Dar intornandu-se la Berlin in entusiasmulu celu mare a mirositu, cá Franci'a nu a moritu, ea se roinsanctosieza; lumea i-ambia 43 miliarde. ceea ce fu de ajunsu, ca pre Bismark se-lu prindia nisce friguri terribile. Ce e de facutu? Nu trebuie se dormim, si-dise Bismark; opiniunea publi'a nu mai e concentrata in Paris. I-plesnesce prin munte cá nemica nu i-ar poté servi mai multu planuriloru salle, de câtu s' se face apperatoriul allu republicei francese. Bismark: deci si lucra, sinceru ori in modu intrigantu, nu ne intereseza; lucra pentru su-tionerea dlui Thiers; dá lumii s' scio cá numai republic'a e salvarea Franciei. Plurile salle se estendu mai departe; bieta Ispania inca suferia pre atunci forte. Vulpea si-a bagatu si aici nasulu si a metamorfosatu tôte pana la stadiulu presente ca astufelu din Berlin si Madrid s' strige cátra Francezi unu altu infimatoriu „quos ego“! Asupra cestiunei ultime vomu mai

reveni. Destullu atát'a, cá Bismark appareá republicanu.

S' vedemu inse, ce a facutu densulu pentru sustinerea seau proclamarea definitiva a republicei? On. lectori si-voru aduce aminte din colonele acestei foi, cá totu ce a facutu principele se reduce numai la intriga numai cá mai tare s' umileasca si s' descreditere in facia lumii pre Franci'a, carea d'in secle porta destinele omenimei. Datele sunt prea cunoscutu, prin urmare e cunoscutu, cá republicanismulu lui Bismark involvea in sine una furtuna, carea avea s' se finesca odata cu una noua umilire a Franciei, a altui statu seau pote si cu dictatur'a prussiana preste întreaga Europ'a. Acest'a d'in urma se pote observá in câtu-va si de acolo cá pre di ce merge se totu faurescu la planuri, cumu s' pota sui pre cutare tronulu unu printisioru prussacu. S' nu peccatim, deca cutediámu a merge cu presupunerea si pana acolo, cá Bismark sustienea republic'a in Franci'a ca se produca totu mai mari neintellegeri între partide, mane poimane s' le faca pre tôte impotente, si apoi cine mai scie din ce cauza se dechiare resbellu acestei Francie desbinata s' o invinga si apoi se asiedie in Paris unu Hohenzollern. Sa'r poté desfasiorá lucrulu si mai departe, dar ajunge ca se constatámu cá Bismark nu din dragulu republicei francese appare republicanu, ci din cause diametralmente oppuse ideiloru professate de republica.

S' venim acum la obiectu!

La 9 I, c. dupa ce juriulu cetl contelui Arnim incus'a, apperatorii contelui disputara tribunalulu compe-enti'a in caus'a acest'a, ceea ce firesce fu indiesiertu, cá- ce de dupa culise Bismark dicea cá „da“.

I-se cetescu apoi incusatul un'a dupa alt'a tôte actele anunciate in incusa. Spatiulu ne fortieza s' rapimu publiculu placerea de a ceti acelle acte; ne vedemu siliti dar' numai la urmatoriu ostrassu:

Edictulu datu la Berlin 8 Nov. 1872 subsemnatu de Bismark suna:

„Dupa impartasirea fidela a generalulu Manteufel, contele Saint-Vallier i-a spus, cá acestu-a a avutu una conversatiune cu Es. Vostra, candu ati fostu pentru ultima ora in Nancy; Ve-ati fi exprimat, ca situatiunea presenta in Franci'a o tieneti de neduravara deca Franci'a nu si-va alege de timpuriu una constitutiune monarchica sub cotelele de Paris seau sub fiulu lui Napoleon, dlui Thiers i-va urmá Gambetta acestui-a comun'a si acestei-a unu regimu militariu.

Pre câtu de multe s'ar poté dice la opiniunea atribuita Es. V. despre fiitoria desvoltare a affaceriloru francese pre atátu de greu mi-vine mie s' credu, cá Es. V. ati exprimat acea opiniune cátra unu reprezentante officialu a regimulu la care sunteti accreditediti.“

Urmeza apoi unu edictu de Balan, despre relatiunel d'ntre Germani'a si Franci'a, carele numesce de gresita procedur'a ambasadorelui desfasiorata in doua raporturi secrete adressate directe la monarchulu in care Arnimu vorbesce totu pentru opiniunea de mai susu. Aici i-se replica apoi cá ori ce regimu in Franci'a mai multa spaima ar poté insufla Germaniei de câtu cellu republicanu.

Precum aceste, asiá tôte celealalte edicte din cestiune mostra si dascalescu adancu pre Arnim si pretindu, cá in ori ce affaceri ambasadorelui s' se supuna ne conditunatu (sic!) lui Bismark, de ora-ce asiá pretindu interesele Germaniei facia de Franci'a.

Mai aspru cá tôte inse fu edictulu cancellariulu tramissu prin currieriu cu dat'a Berlin la 21. Ianuariu, 1874. in carele contele Arnim e tractatu cá si unu servu allu lui Bismark. Chiaru pre atunci i morisse lui Arnim, flic'a, si dinsulu se asepta la una epistola consolatoria, dar' in loculu acesteia capeta una mustrare ne mai pomenita. Acest'a l'a irratatu preste mesura si nu s'a potutu retiené de a responde cancellariulu in acellu-a-si tonu, ceea ce a si misicatu pote pre Bismark s' ruineze pre Arnim.

Dupa ce se pertractara tôte actele din cestiune se ascultara marturii si toti ple-dara multu puoinu pentru Arnim. —

Apoi se debeatú despre articlii mentionati in incusa, allu caroru autoru se presupuse a fi Arnim; dar positivu nu resultá nemicu pentru procurorulu generalu. Acestu-a se scolá in 14 si afirmá cu tôte acestea, cá Arnim e vinovatu, deci trebuie pedepsitu. Se avercolesce procurorulu si in oco si in colo s' afe motive usioratorie, dar cu parere de reu constata cá de acelle nu essistu. Considerandu deci inalt'a pusetiune ocupata de Arnim prin urmare si detorintiealte alle salle ca ambasadore, de si incusatul nu a lucratu chiaru dupa „bona fide“ pre bas'a §§ 350 si 348 care a fi condemnatu Arnim la inchisore de 2 anni, 6 lune si la s' esele processulu.

Acumu vine rondulu apperatoriiloru. Inceputulu lu-face professorele din München Holtzendorf, la allu carui codice penalu se provoca procurorulu On. lectori si-potu intipui splendid'a apperare a professorelui; cumu bagá pre toti in cornu de capra. Ajunge s' amintim, cá Holtzendorf între aplaussele auditoriulu esprese verdictulu „nevinovatu.“

Dockhorn asomena casulu cu una fortaretia. Bombardandu tôte fortificatiunile intrá in fortaretia restorná totulu si dechiara si si densulu cá Arnim e nevinovatu.

Se nasce apoi una disputa între procurorulu si Dockhorn. Primulu dice cá apperatorii nu l'au constrinsu s' capituleze, de ora-ce fura prea crutiatori; Dockhorn dice, cá acesta a facutu-o cu intentiune cá-ce avea s' se tema de procurorulu; adduce apoi de esemplu pre Verthern asta-di in München carele fiindu ambasadore, nu a lassatu in archiva nemicu, ci a dispusu s' se decopieze pre spelele salle tôte actele din archiva ce appartinea statulu; apoi dice la urma cá preste juriu stá dereptulu si preste ambele acestea reprezentantele dereptulu: imperatulu si regele.

Se scola apoi Munkel si incepe cu voce debila: n'am multe de dissu ci dechiaru cu frunte senina, cá incus'a nu se baseza pre dereptu. Atátu publiculu câtu si juriulu fura deplinu convinsi, cá Arnim e nevinovatu, numai pocurorulu mai persista la pedepsa.

La urma Arnim dice: „Dlu procurorulu de statu mi a imputatu cá eu am pusu pre actele din cestiune inscriptiunea „acte de confictu.“ Fascior'a acestoru acte e unu momentu in carele jace una relatiune amicala, carea a iceputu cu juneti'a mea. Deca ati ceti-o, ati vedé cá nu se afla intrins'a nemicu. Istori'a va inregistrá si processulu acestu-a. Se voru resfoia tôte reporturile scrisse de mine assemenea si edictele ce le-am primitu, dar' nu se va aflá nece eventulu carele se arrete cá am lucratu contra legei. Me dore, cá dupa legea officialiloru de statu nu-mi e permisu s' propunu una cercetare disciplinara, ceea ce asiu face-o din loculu acestu-a. Cu 100 anni mai inainte essistá in Germani'a una institutiune asiá numita „juramentu de purificare“, in urm'a carei-a incusatul documentá nevinovati'a sa prin juramentu. Deca ar mai essiste si adi acellu juramentu, din loculu acestu-a asiu jurá, cá n'am avutu nece una intentiune contraria legei, candu am luatú cu mine chartiele. Am finitu.“

Presiedintele constata cu multumire, cá publiculu si apperatorii au simtitu impartialitea juriulu; dechiari pertraterea de inchiaia si anuncia verdictulu pre Sambeta, 19. Dec. st. n. 1. 4. ore dp. amdi.

Pertraterea convinse lumea cá Arnim e nevinovatu. Dar de Marti pana Sambeta se ivesce in Berlin unu casu neacceptatu. Mai deuna-dille redacturulu diariulu „Germania“ Majunke totu odata si deputatu fu judecatu la inchisore de unu annu pentru affaceri de pressa. A se pune la inchisore, nu se potea, cá- ce pre atunci nu se aflá in Berlin, unde s'osi numai dupa inceputulu sessiunei dar' justiti'a lu-luá si lu puse la umbra. — Acesta procedura cavalereaca pussaca indigná parlamentulu si din mai multe propuneri se primi a lui Hoverbeck, carea suna: „demnitatea parlamentulu pretinde s' schimbámu §. 31 din constitutiune intru acolo, cá se nu mai fia iertatu a se arrestá unu deputatu, pre timpulu sessiunei, fara de invoirea parlamentulu.“

Cine vede aici unu ce irrationalu?

Bismark inse luá acestu concludu allu parlamentulu de votu de blamu, numai cá-ce partidele contrarie lui votara pentru. Vediu, cá processulu Arnim nu reesse dupa gustulu seu; deci folosi acestu momentu si disse: „cu unu atare parlamentu nu mai potiu conduce imperiulu;“ alergá la monarchulu spre a-si cere dimissiunea de cancellariu. Cine crede cá Bismark a luatú seriozu lucrulu acestu-a? Nece ellu insu-si nu a creditu, dar' a vrutu s' sparie copfii d'in parlamentu si pre betranulu Wilhelm. In fondu inse a facutu pressiune asupra juriulu in processulu Arnim.

Dimissiunea nu i-s'a primitu, si rentornandu in parlamentu, micu si mare erau capete plecate, juruira cá nu voru mai face nemicu fora consensulu cancellariulu. Acest'a a fostu unu votu de incredere destullu de mare din partea reprezentatorulu si a monarchulu, chiaru si candu Arnim ar' triumfá. Dar' si in juriu se intimidara spiritele de amenitiarile cancellariulu, deci nu e mirare, deca Sambeta la 6 ore, publiculu aude urmatori'a sententia: „In numele regelui s'a constatatu: cá incusatul, ambasadorele imperialu germanu contele Harry de Arnim nu e vinovatu cá ar fi defraudatu chartie originalu, séu cá ar ficalcatu officiuulu seu, dar' e vinovatu pentru cá a calcatu ordinea publica, si de aceea pedepsitu la respunderea speleloru processulu si la inchisore de trei lune, computandu-i-se una luna cá suferita prin inchisorea de pre timpulu investigatiunei.“

Acestu-a e dara effectulu demissionarei lui Bismark. Se vede din sententia, cá juriulu numai cu anevioia s'a decisu la acéste, cá-ce enuncia antianu spelele processulu, apoi inchisorea. Dar' ori si cumu s' fia Bismark a triumfatu, éra Arnim e ruinatu, cu tôte cá opiniunea publica nu l'a paresitu. Apperatorii numai de câtu au insinuatu recursu, trebuie s' acceptámu dara resultatulu.

Verdictulu a irratatu pre contele Arnim preste mesura, asiá câtu acumu bietulu se afla forte morbosu. Si cumu s' nu-lu irriteze, candu dinsulu e consciu de procedur'a sa legala si cá totulu provine numai din invidia personala. Arnim a veditu forte bine situatiunea Franciei si ori cine scie, chiaru si dlui Thiers si Gambetta, cá sul impregiarile presente republic'a nu pote salvá Franci'a. Altumentrea precepe Thiers republic'a nu asiá cumu si-o imagineza Bismark. Acestu-a firesce va sustiené impregiarile presente, cá-ce nu contribuiescu nece de câtu la fericea Franciei. Contele Arnim inse petrundu de ide'a umanitatii dorí Franciei mai bine unu sistemulu monarchicu, de câtu una republica atátu de sfasiata; si pentru acesta convictiune a sa rationala, Bismarcu s'a maniatu pre dinsulu deci trebuiá s'el-lu si ruineze. Noi dicemu numai atát'a: s'el-lu fia lui Bismark de bine D.r' s'el nu uite, cá istori'a a pastratu s numele lui Erostratu, si langa allu acestuia va incapé si allu d'insulu, allu acellu monstru modernu, carele de una parte pledeza pentru pacea si bunastarea lumii, éra in anim'a sa fierbe la veninu, cu carele s' arunce la pamentu natiuni si institutiuni crestinesci, cari deschisera omulu unu campu de activitate atátu de vastu.

Adunarea partitei Juniloru Cehi.

Cunoscutu este cetitoriloru nostri cá facia cu marea partita nationale a „declarantiloru“ Cehi, cari inaugurasse passivitatea in Boemi'a s'au constituitu contra partit'a Cehiloru juni cu scopu d'a combate passivitatea si d'a inangurá activitatea natiunei Cehice. Pana acum inse, staruintele partitei jene abia potura arretá ore cari rezultate, a fara de trantirea corifeulu betraniloru Cehi Martinitiu Clam-Gallas, la alegerele trecute si alegerea a siepte deputati din acesta-partita a juniloru Cehi; ei inse nu cedu terrenulu ocupatu ci lucra mereu spre a-lu largi si a eluptá prin activitate ceea ce betranii nu potura pana acum prin passivitatea loru. — In 28. Dec. partit'a juniloru Cehi tienú adunare, la care luara parte ca

la 600 membri, si se primi urmatorei a *resolutiune*:

1. Recunoscandu că natiunile mai mize numi prin cultura si instructiune potu ocupá unu locu de onore; recunoscandu că elle numai prin libertate politica potu ajunge la desvoltare spirital, morale si materiale, *partii a nationale liberale* tinde inante de tote la organizatiune de statu intru adeveru libera pre basa democratica. Ea appera dara libertatea toturoru confesiuniloru relig. tinde la prefectiunarea parlamentarismului la autonomi'a districtelor si a comunitatiloru ea combate reactiunea ori de unde ar proveni acest'a.

2. Considerandu că *resistintii a pasiva* s'au adeveritu a fi stricatioasa, trebuie sè se inaugureze lupta plina de sacrificie si lucrare neobosita in tote ramurele vietii sociale, mai vertosu in Camera si prin rote mediulocele sè se starusca pentru ca toti reprezentantii natiunei in numeru deplinu sè se tramitta in camerele resp. (Boemia, Moravia). Cătu pentru tramitterea deputatiloru in senatulu imp. acest'a pote sè urmeze numai prin conclusulu majoritatii toturoru deputatiloru de nationalitate cehica si numai atunci, daca se va arretá deplina securitate, că prin acest'a nu se vatema neci se pericliteza conditiunile de essistintii a alle natiunei.

3. In camera sè se starusca a se realisá autonomi'a Boemie pre basa dreptului de statu inalienabile si sè se creeze lege pentru assecurarea nationalitatiloru.

4. Reformarea legii electorale pre basa suffragiului universale inlaturandu-se curiele si voturile virile.

5. Inaintarea *instructiunii nationale*, desfiintarea didacturului la scolele populare si secundarie (gimnasie, scole reale etc.) imbunatirea salariului invetiatoriloru, impartirea mai ecuitabile a dotatiuniloru de statu intre scolele ambeloru nationalitati (Cehi, Nemti) si infiintarea universitatii Cehice.

6. Ameliorarea starii materiale prin inaintarea agriculturii, a comerului si prin succurgere la lipsele lucratoriloru.

7. Poporatiunea sè faca petitiuni cu redicată la diet'a proxima, pentru reformarea legii electorale, crearea legii de nationalitate, desfiintarea didacturului, infiintarea universitatii Cehice, etc.

8. Pentru sustinerea unitatii in actiune neincetata, adunarea alege d'in sinulu seu unu *Collegiu* de douedeci si unulu de membri, barbati de incredere, care essecuta conclusele partitei, convoca adunarile, decide asup'a toturoru cestiuniloru relative lu tendintii si tactic'a de partita si le essecuta.

Faim'a despre *constituirea unei partite nemtiesci* in Posoniu (Pressburg) au allarmatu diuaristic'a ung. — Ideea pote că essite mai de multu intre nemtii Ungariei si a nume de pre timpulu vaieratureloru sassesci, cari implusse nu numai tote d'nuariele, ci si tote capetele nemtiesci, — incercarile inse, pentru realisarea acestei idee se incepura numai acum in serbatorile Craciunului apuseniloru, era conferintii a pentru constituirea partitei are sè se tiena Joi, in 31. Dec. st. n. D'in cãte au transpiratu pana acum prin unele d'nuarie mai obscure, că-ci celle mai respandite ung. si nemtiesci d'in capital'a tierrei, se prefacura a ignorá cestiunea, pana candu sosi scirea despre tineria conferintiei, — scopulu partitei ar fi de a combate tendintiele de magiarisare si că acest'a sè se potu face cu mai multu sucesu, partii a va invitá tôte nationalitate tierrei la actiune solidaria in contra magiarismului. — Organulu acestei partite in embrione este Diuarulu nemtiescu din Posoniu „*Pressburger Zeitung*“ *)

*) E cellu mai vechiu diuaru d'in Ungari'a fondatu la 1764 prin urmare de 110 anni. Red.

cellu pucinu se crede asiá dupa atacurile veeminti cele indrepta in contra i altu diuaru nemtiescu ce se numesce „*Westungar. Grenzbote*“ Acestu diuaru provoca totodata pre deputatii Urbei Posoniu, DDi Lonyay si Szlavy, că sè dechiare daca approba d'insii tendintii a diuarului „*Pressb. Ztg.*“ sèu ba? — Dl. Lonyay au cochetatu cu tote partitele chiaru si cu celle nationali (Croatii a — Transilvanii a) pre timpulu alegeriloru trecute de cesè nu pota continuá oper'a sa si in ajunulu noeloru alegeri? Cătu pentru Dl. Szlavy, trebuie sè constatãmu, că de candu nu mai estela potere, dsa prin cãte-va enunciatii forte pregnante in fevorea nationalitatiloru, au trassu a supra-si attentiunea publica, dar acest'a dovedesce numai bu nu simtiulu dsalle si calitatea de omu de statu — care cu ochiulu sèu cellu ageru si — că unulu, care că functionariu mai miu (in Oravitii a) si mai mare in (Biharii a unde fu si prefectu) au petrecutu multi anni intre Romani si Nemti, avendu ocasiunea d'a cunosce mai de aproape sentimintele omeniloru de alta natiune si prevediendu unde are sè duca ultraismulu (calvinismulu = chauvinismulu) ce s'au inaugurat cu atãta potere de guvernulu si camer'a unei tierre poliglote cum este Ungari'a, tinde prin cumptare a se pune stavila unei proceduce, carea neapertatu trebuie sè produca reactiune funesta pentru tierra si pentru elementulu magiaru. Atãtu-a este ceea ce credemu că potemu dice despre Dl. Szlavy, fãra ca sè dãm lu cruriloru ce se petrecu inaintea nostra alta splicare, decãtu cea mai naturale si fãra a ne arruncá in ilusii vane si coniecture incumetate. Dl. Szlavy nu patimesce de ministromania, că Lonyay, neci lu tortureza poft'a de resbunare, ci ca omu seriosu si cu sange rece lucra chiaru in interessulu natiunei sãlle, candu staruesce sè astempere pre confratii sei cei spulberati, dar că sè spriginesca ori sè approve miscamintele alegatoriloru sei nemti, la acest'a sè nu se ascepte nimene.

Facia cu aceste miscaminte nationale alle nemtiloru d'in Posoniu, avemu sè constatãmu, că reactiunea in contr'a violentei actiuni a magiarismului provine chiaru de la fiii acelei natiuni, carea erã mai multu favorisata, ai carei fii erau fiii cei de suffletu ai Magiariloru si ai guvernului ung. si cari insi-si contribuira multu spre a impinge pre magiari la ultraismu nationale, că-ci numai nemtii diceau pana mai eri alalta eri „*unsere Zunge ist deutsch, aber unser Herr ist ungarisch*“ (limb'a nostra e nemtiesca dar inim'a nostra e ungresca); pentru acesta lingustre astuta, magiarii i remunerara cu posturi grasse si alte inlesniri materiale, crediendu că astupandu gur'a renegatiloru, cu ei va amuti si natiunea; urmarile inse arretã că legile naturei sunt eterne si nestramutabile; elle calcate neci odata nu re-manu neresbunate.

Clusiu. in 25 Decembre. 1874.

(*Noutati congregatiune de comitatã, clubu romanesc, instructiune si apellu, concertulu juniloru, fundatiune rom.*)

Ce e nou in Clusiu? Multe de tote; si cumu ar potè fi altmintre in capital'a sèu deca vreti in fost'a capital'a a Transilvaniei?! Congregatiune comitatense, clubu romanu, junime universitaria, annu nou si festivitati — totu atãte obiecte apte de a indestuli cellu pucinu pre unu restempu curiositate, asta debilitate nu femeesca ci omenesca si insusire angeresca totodata.

Congregatiunea comitatense a Cosiognei din 21—22 Dec. a. c. appartienela celle de tote dillele. Rescripte ministeriali, publicãrea de legi dietali santiunate, comunicate de la alte municipia, drumuri si ratiocinia comitatense, recurse private si alte affaceri de natura particulãria formedia in de acesto, cumu se scie obiectulu pertractãriloru.

Ne interessara dintre aceste propunerea, facuta inca de unu magnatu (comitele *Adab. Bánffy*) si primita de congregatiune in unanimitate, că sè se scria ministeriului, dietei si deputatiloru, precumu că cei 50.000 fl. stersi prin comisiunea bugetaria a dietei sè se restatoresca negressitu pentru sustinerea pre importantelului drumu, — care trece de la Apahida la Reginu preste fertile campia a Transilvaniei. Pentru drumuri speciali comitatensi (Dretea, Bedeciu, scl.) interpellã professorulu *Gr. Silasi*, si capetã assecurare multiamitoria. Pentru usiorarea unoru comune mantene si respativu mantuirea loru de facerea drumuriloru din caus'a seraciei pledara fora resultatu suprefectulu *Nic. Popu* si protopopulu *Vas. Rosiescu*.

Cea mai inversiunata discussiune, la care din partea romana participara *Gr. Silasi, V. Rosiescu, Gabr. Popu* si altii, provocã propunerea lui *L. Vaid'a*, că congregatiunea sè intreba pre ministeriu, cumu e de a se intiellege rescriptulu ministeriale datu in annulu trecut cu ocasiunea sustinerei votulu minoritatei rom. pentru stergerea virilismului? că adeca in cestiuni controversate votulu minoritatei sè nu se ieo nece „*la*“ protocollu nece „*langa*“ protocollu, sèu numai sè nu se susterna „*separatu*“ de protocollu? Propunerea, ajunsa pre arbitriulu majoritatei arteficiose, cadu si remase a se susterne ministeriului numai că recursu privatu:

Trecemu preste reinnoirea membriloru in diversele comitate si comisiuni (in comitetulu permanente, in comisiunile: scolastica, verificatoria, rectificatoria, si centrale pentru affacerea alegeriloru dietali), in cari tote, membri romani intrara in proportiune, de 1/4. Mai amintimu numai, că pentru venitoriu denumirea notariloru cercuali in acestu comitatu se conditiunã de la una praxe de siesse lune, facuta de respectivii pre la officie administrative, judecãtoresci si finantiali; contr'a carei ingreunãri prof. *Silasi* indesiertu propusese, că numai notarii, cari se voru arretã mai nerutinati in practica affaceriloru notariali, sè se chiamo inlaintu pentru a face unu cursu suplementariu practicu la officiu centrale allu comitatului. Se intiellege de sine, că dorintii a comitatului pestanu, că Magiarii din cunoscutele cincii sate d'in Bucovin'a sè se readuca si colonisedie in Ungari'a, iu spriginita si de reprezentantii comitatului Cosiognei, cu adausulu ultra-patrioticu, că sè se readuca si — Ciangãii d'in Moldov'a.

Congregatiunea cestiunata cu tote aceste fii forte momentosa pentru Romani. Membrii ei romani cu ocasiunea ast'a tineru in concordia fratiesca cãte-va consvãturi pre seriose; in sidiintii a d'in 21. Dec. reinnoira comitetulu clubului, aclamandu de presiedinte pre prof. dr. *Greg. Silasi*, carele inse declinandu onorea acest'a si multiamindu-se cu vicepresiedintii a, recomandã de presiedinte pre practiculu barbatu rom., consiliariu gubern. pens. *Alessandru Lazaru*; mai de parte decisera, a se tramite una *instructiune* in caus'a conscrierei alegatoriloru dietali cãtra intiellegintii a rom. d'in comitatu, facundu totodata inceputu uniu micutellu fondu allu clubului pentru accoperirea speselor postal, tipografice scl., cumu si a se adressã unu *apellu* cãtra cluburile membriloru rom. ai comitetelor municipali si cãtra intrega intiellegintia rom. d'in Transilvanii a, că Romanii ardeleni intr'o conferintia sè-si prefiga de cu bunu tempu tineru a facia cu allegerile dietali proxime.

Si precumu betranii se adopera a sprigini si sustienè caus'a nationale prin incordãri seriose si opere de maturitate barbãtesca, asiá junii nostri de la universitatea gimnasiale si preparandii a de aici, nu inceta a traduce in praxe diss'a poetulu „*miscere utile dulci*“; ei se nevoiescu a face servitiu causei deceptare, spiritului si culturei romanesci prin intreprinderi delectatorie si folositorie totodata. Preser'a annulu nou o voru serbã si estu-tempu cu concertu declamativu si musicale, impreunatu cu saltu.

Nu potu se inchiaiu fãra a constatã imbuccuratori'a fapta, că spiretulu de sacrificiu

care se descepta d'in ce in ce mai multu in poporulu nostru, cari spre acest'a s'au mai indemnatori sinceri si curati la m. si anima i trebuescu. Unu demnu pre romanu gr. cat. d'in giurulu Turdei depundillele aceste aici in administrarea departimentului cerc. X. allu „*Associat transilv.*“ una suma de 700 fl., immultu in restempu de unu annu la doue mii, mai tardu pote si la mai multu, că fundatiune de stipendie pentru studintii rom. nã miseri si cu portare buna. Ci despre ast'a mai pre largu, de altadata,

Dèe ceriulu, că acest'a tineru politica sociale, aceste sacrificie, incordãri si mizãri culturale romanesci, cumu avemu norecirea de a potè raportã depre la Clusiu, s'au affe cãtu mai currendu in tote partile romanime resunetu indiectu!

Beclenar

Giurtelicu (Soln. med.) 26 Dec. 1874.

In 26. Novbre, 1874. se tineru la Bicazu alegerea a doi reprezentanti pentru Comitetulu Cottense allu Solnoculu medi eu inca m'amu infacisiatu cu mai multi poroni, cari appucassemu de veste numai d'pre-sera alegeri, Dupa sosire amu recercatii numai decãtu pre paroculu locale, pre invetiatorulu se pre preutul Uartiei D. Alessandru Costea ca consuatuindu-ne sè candidãmu unanimu pre acei doi membri d'intregire; inse de la acesti-a primii respansulu cumca d'insii n'au de a tineru svat că au cendidatii loru. — Dupa aceste essiddu intre alegatori si vediendu pre scedule de volisare inscriisse numele: „*Weisz Ignatz* si *Alessandru Costea*“ indata — la sè delaturu reulu mai mare renuntiandu eu de la Candidatura, amu scriesu scedule cu numele candidatiloru: „*Mihailu Brindusia* si *A. Costea*“ si aceste le-amu impartitu intre alegatori conscii de binele lor, multi le-au primitu cu multemire si au ruptu cell'avute inse unii au dissu: „*a nostre su bune că popoa nostru ni-le-a datu*“; — zolulu dlui *A. Costea* de a fi alesu cu veci nu-seu jundanulu *Weisz Ignatz* a fosti atãtu de ferbinte, in cãtu insu-si a incercatu a seduce pre Giurtelecani se primesci scedule inscriisse cu numele *Weisz I.* si *A. Costea* inse fãra successu. Estu-modu: reessitu de representante Cottense a loru 7 Comune curatu romanesci jundanulu *Weisz Ignatz* cu *A. Costea* prentu, eludendu-bravulu romanu *M. Brindusia*.

Sè scia darra celle 7. Comune romane Bicazu Uartiele turstrele, *Babii a Motesti* si *H. Giurtelicu* că in dl. Costea se mai representante romanu zlosu si-au alesu carele, paccunu la alegerea off. ialloru Cottensi, asiá si acumu a desertatu d'in castrele nationale! — ma, spre seducerea opiniunei publice, au iuceputu a se laudã imprumutatu. Dupa a mea convingere ast'a nu trebuia sè o faca *D. Costea* dc aru fi *Weisz Ignatz* chiaru si cellu mai ecuitabilu si iustu cãtra romanii carorua interesse le re presenteza! non sic itur ad astra! *)

Laurentiu C...
alegatoriu d'in Giurtelicu

Burs'a de Vienn'a, 2 Jan. 1875

Metallice 5%	69.55
Imprumutulu nat. 5%	74.60
Sorti din 1860	108.80
Actiunile baneci	995.—
Actiunile instit. de creditu	233.25
Obligatiuni rurale ung.	77.75

*) Ba, sic itur ad tartaros summa cui ingnomina. Apoi mai vorbiti de drepturi candu neci pucinu ce vi-lu dà legea nu lu sciti pretiu era bietu poporulu nepricepoturiu invetiatu a mirosi purure butoiulu cellu cu otrava a jupanului *Weisz Itz.* mai este sedusu si de pastorii sei sudeteseci — Cei ce facu assemene scandale, demu sunt a li-se applicã cunoscintii a resp. d'in a scriptura. Red.

ALESSANDRU ROMANU

Propriet. edit. si red. respundiet.